

Dossier: «Globalització econòmica: reconfiguració i reptes» coordinat per Carles Méndez Ortega i Albert Puig Gómez

EDITORIAL

Globalització econòmica: reconfiguració i reptes

Carles Méndez-Ortega

Professor dels Estudis d'Economia i Empresa (UOC)

Albert Puig Gómez

Professor dels Estudis d'Economia i Empresa (UOC)

La globalització, un dels fenòmens més determinants de les darreres dècades, ha estat associada a l'expansió del comerç internacional, a la internacionalització de la producció mitjançant cadenes globals de valor i a l'augment dels fluxos d'inversió estrangera directa. Aquests processos, que han facilitat la difusió tecnològica, la reorganització dels sistemes productius i la integració de noves economies en els mercats globals, també han esdevingut factors clau per entendre els patrons de desenvolupament econòmic contemporanis. Al mateix temps, però, han generat noves dependències, vulnerabilitats i tensions territorials, així com transformacions profundes en els mercats de treball i en les estructures socials.

Tanmateix, en els darrers anys, aquest procés ha passat de ser percebut com una dinàmica gairebé inevitable i lineal a esdevenir un fenomen qüestionat, tensionat i, en molts aspectes, en procés de redefinició.

Les tensions geopolítiques creixents, les disruptcions en les cadenes de subministrament, els canvis tecnològics accelerats, amb la irrupció de la intel·ligència artificial, i la reaparició de polítiques industrials i comercials més actives han contribuït a configurar un escenari en què la globalització ja no es pot entendre en els mateixos termes que durant el període d'hiperglobalització de finals del segle xx i inicis del segle XXI. Lluny de desaparèixer, la globalització sembla haver entrat en una nova fase, marcada per una major complexitat i incertesa.

En aquest context, el debat sobre la globalització s'ha intensificat tant en l'àmbit acadèmic com en l'esfera pública. Una part important d'aquest debat se centra en qüestions productives i comercials, així com en els seus efectes distributius, especialment en relació amb la desigualtat i les asimetries de poder; altres aproximacions posen l'accent en les condicions laborals que sostenen les cadenes de producció globals, mentre que, de manera creixent, també s'hi han incorporat perspectives ambientals que qüestionen la compatibilitat entre el model de creixement globalitzat i els límits ecològics del planeta.

Això fa evident que la globalització no pot ser analitzada ni com un procés homogeni ni a través d'una única narrativa, sigui com a motor de progrés o com a font de desequilibris. Es tracta, més aviat, d'un fenomen complex, resultat de la interacció de dinàmiques econòmiques, tecnològiques, institucionals, socials i geopolítiques que operen de manera simultània i sovint amb efectes ambivalents.

En aquest sentit, una de les idees que travessa bona part de la literatura recent és que la globalització no està desapareixent, sinó que s'està reconfigurant. Entendre aquesta nova fase requereix, per tant, una aproximació plural, capaç de captar tant els seus mecanismes econòmics fonamentals com les seves implicacions productives, socials i ambientals.

Aquest número monogràfic d'*Oikonomics* s'inscriu precisament en el marc d'aquest debat. L'objectiu no és oferir una visió unidimensional de la globalització, sinó aportar una lectura integradora que permeti analitzar-ne les diferents cares: com a motor de creixement i desenvolupament, com a sistema de producció global amb implicacions territorials, i com a procés que genera tensions socials, distributives i ambientals.

En el primer article del dossier, en **Joan Tugores** planteja que resulta més fàcil descriure el retrocés o abandonament de les regles teòricament aplicables en les anteriors dècades (el multilateralisme, la hiperglobalització, etc.) que no pas, donades les complexitats de la situació actual, anticipar vectors de futur. No obstant això, al llarg de l'article desenvolupa els que, a parer seu, són els principals riscos i reptes que afronta l'economia mundial actual: les tensions comercials, els impactes dels canvis tecnològics d'ampli abast, les pugnes geopolítiques, etc. Elements que, assenyala, estan desembocant en apel·lacions a un paper més actiu de les polítiques industrials i tecnològiques.

En el següent article, en **Josep Maria Arauzo-Carod** i la **Keli Araujo-Rocha** exploren la relació entre l'*offshoring* i la globalització. El document se centra específicament en com les diferents motivacions (costos laborals, infraestructures, entorn institucional, ...) configuren la geografia dels moviments de relocalització empresarial i conclou que la globalització i la deslocalització empresarial funcionen com a forces que es reforcen mútuament, configurant d'aquesta manera els sistemes de producció contemporanis i els resultats territorials a tot el món. Alhora, posen de manifest les implicacions significatives que aquesta relació recíproca té per a la política regional i la integració econòmica global.

El tercer article, escrit per l'**Eduardo Hernández**, és una aportació al debat sobre si la fragmentació espacial dels processos de producció vinculada al període d'hiperglobalització ha contribuït al desenvolupament econòmic dels territoris que participen en les cadenes de valor globals. Partint de la constatació que existeix una bibliografia abundant i reconeguda sobre aquesta contribució, el document subratlla els biaixos existents fins molt recentment, cobreix algunes de les últimes contribucions a la literatura que han millorat la comprensió de les cadenes de valor globals com a motors pel desenvolupament econòmic, i proposa vies per a investigacions futures.

Per la seva banda, la **Mariona Cardona** tracta un dels aspectes claus en el futur de l'economia mundial. Sosté que la necessària «transició verda» s'ha construït sobre una concepció estreta de la sostenibilitat, centrada sobretot en la descarbonització, mentre que els costos materials, ecològics i en matèria de drets humans associats a l'extractivisme continuen insuficientment integrats en la governança. L'anàlisi se centra en la governança dels minerals crítics i en diversos instruments normatius de la UE i conclou que una transició veritablement sostenible requereix redefinir la sostenibilitat més enllà del carboni, incorporant de manera estructural els límits ecològics, la justícia social i l'equitat global en la governança dels minerals.

A continuació, en **Carles Méndez** analitza la vinculació entre la globalització econòmica i la reducció de la pobresa a escala global de les darreres dècades. De la seva anàlisi extreu que l'obertura comercial, la integració en cadenes globals de valor i la inversió estrangera directa han contribuït de forma significativa a millorar les condicions materials de vida de milions de persones, especialment als països en desenvolupament. Els principals canals, a través dels quals identifica que la globalització ha afavorit la sortida de la pobresa, són el creixement econòmic, la creació d'ocupació i la difusió tecnològica associada a la integració productiva internacional. Així mateix, examina el paper de les condicions institucionals i del capital humà com a factors amplificadors dels efectes positius de la globalització sobre la reducció de la pobresa.

En el sisè article, l'**Iu Tusell** s'aproxima a l'organització i governança de la força de treball en les cadenes de subministrament contemporànies. Aquestes cadenes, que es configuren a través d'un conjunt d'agents i mecanismes de reclutament, tendeixen a generar relacions laborals marcades per fortes asimetries de poder, que limiten la capacitat de decisió i la mobilitat de les persones treballadores. En determinats sectors i contextos, aquestes relacions poden derivar en situacions d'explotació laboral i, en els casos més extrems, en formes d'esclavitud moderna. A partir d'aquesta anàlisi, l'article argumenta la necessitat de situar el treball al centre de la reflexió sobre les cadenes de subministrament globals per comprendre millor les implicacions socials del model productiu contemporani i els seus límits.

Finalment, en el darrer article del dossier, en **Juan Carlos Palacios** s'aproxima al polèmic debat sobre les desigualtats. A través d'un enfocament sistèmic-estructural, analitza la relació entre desigualtat i globalització. Conclou que les millores dels guanyadors i les pèrdues dels perdedors de la globalització, són degudes, essencialment, a l'asimètrica distribució del poder. Aquesta aproximació ajuda a entendre algunes de les aparents contradiccions que estem presentiant actualment en matèria de comerç internacional o a comprendre per què, molt probablement, la reversió parcial de la globalització no condueixi a una distribució de la renda menys desigual. Al contrari, l'autor pronostica que els nous arranjaments institucionals continuaran aprofundint les dinàmiques de concentració de renda i poder.

En síntesi, els articles que conformen aquest dossier aborden la globalització des de diferents angles complementaris, posant de manifest tant els seus mecanismes econòmics fonamentals com els seus límits i contradiccions. En conjunt, ofereixen una visió rica i matisada d'un fenomen central per entendre l'economia contemporània i els reptes que es plantegen en el futur immediat. Esperem que resulti d'interès pel lector.

Citació recomanada: MÉNDEZ-ORTEGA, Carles; PUIG GÓMEZ, Albert. «Globalització econòmica: reconfiguració i reptes». *Oikonomics* [en línia]. Maig 2026, núm. 26. ISSN 2339-9546. DOI: <https://doi.org/10.7238/o.n26.2608>

Carles Méndez-Ortega

cmendezor@uoc.edu

Universitat Oberta de Catalunya

Professor d'Economia als Estudis d'Economia i Empresa de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) i director del màster universitari d'Anàlisi Econòmica de la mateixa universitat. És doctor en Economia i la seva recerca se centra en la geografia econòmica i l'economia industrial, analitzant de manera integrada el desenvolupament territorial, amb especial atenció a les economies rurals, i els processos d'innovació i canvi tecnològic de les empreses, especialment en sectors intensius en coneixement. El seu treball estudia la interacció bidireccional entre territori i empresa: com el context territorial condiona la capacitat innovadora i les estratègies productives, i com l'avenç tecnològic i industrial de les empreses impacta en l'estructura econòmica i els desequilibris territorials. Combina recerca empírica amb una clara vocació divulgativa.

Albert Puig Gómez

apuiggo@uoc.edu

Universitat Oberta de Catalunya

Professor de Política Econòmica i d'Economia Mundial als Estudis d'Economia i Empresa de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). Llicenciat en Ciències Econòmiques i doctor en Economia per la Universitat de Barcelona. Investiga i divulga sobre Economia Política de la Globalització, en especial sobre els efectes de les inversions estrangeres en les economies receptores i, més recentment, sobre els efectes productius de l'actual reconfiguració de la globalització.

Els textos publicats en aquesta revista estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement 4.0 Internacional de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los, comunicar-los públicament i fer-ne obres derivades sempre que reconegueu els crèdits de les obres (autoria, nom de la revista, institució editora) de la manera especificada pels autors o per la revista. La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ca>.

ODS

